

ורבך מאמינים

עלון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת וירא

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תפלה על החולה בלא הזכרת שמו

"וירא אליו ה'" (יח א)
"**לבקר את החולה**" (יש"י).

מהיכן למד רש"י שפטורת התגלות ה' לאברהם היתה כדי לבקרו בחלי? פרש רבי שמריה זלמן מלייפניק:

בגמרא (ר"ה טז ב) נמנו כמה דברים המסגלים לקרע גזר דין מעל החולה, וביניהם: שנוי השם, ויש ללמד מן כי ראי להפגע ככל האפשר מהזכרת שמו המקורי של החולה. לפי זה יש לומר כי בכך שכתבה התורה: "וירא אליו ה'", מבלי להזכיר את שמו של אברהם, רמזה שנגלה אליו הקדוש ברוך הוא בשעת חליו כדי לבקרו ולברכו.

נחלת יעקב - אבני שהם [אמש'רדס תפ"ד] אות י

בקשה על השראת השכינה

"אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך" (יח א)
בדבריו אלו בקש אברהם אבינו בקשה נשגבה שהיא המפתח לכל תפלותינו ונקשותינו עד עצם היום הזה; רבונו של עולם, אל נא תעבר מעל עבדך - השרה שכינתך עלינו תמיד, ולעולם אל תסתיר פניך מאתנו.
היכל המל' לר"י וולפריץ

עונה כתנאי למקבלת התפלה

"ויגן אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנכי עפר ואפר" (יח כז)
פרש רבי יצחק הוינגלדוטר רבה של זאמושטש: שפלות רוח היא תנאי למקבלת התפלה, וכך אמרו חכמים (סוטה ה ב): "אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים לבו כבשר [שהוא רף], שנאמר [ישעיהו סו כג]: "בזו כל בשר להשתחות". זאת הסבה שאמר אברהם: "הנה נא הואלתי לדבר אל ה'", וביטוח אני שתפילתי תתקבל, שכן: "ואנכי עפר ואפר".
זכרון יצחק [זאמושטש תפ"ב]

מי תקן תפלת ותיקין?

"ויאמר לוט אלהם אל נא אנדי הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה... השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה" (יט יח; כא; כג)
"בבעו מינה, אמיתיו לי שעה זעירא עד דנתבוע רחמין מן קדם ה'" (תרגום יונתן פס' יח).

ידוע מאמר חכמים (ברכות כו ב): "תפלות אבות תקנום", וכתב האבודר'הם (תקון התפלות) שבאות השגיה בשם כל אחד מהאבות, נרמז מועד התפלה שתקן: 'אברהם' - בקר, 'יצחק' - צהרים, 'יעקב' - ערב, הוסיף ואמר 'החדושי הרי"ם' כי את זמן תפלת 'יתיקין' תקן לוט, ואף זו נרמזה באות השגיה של שמו: ו' - ותיקין.
ראי' לדברים הביא רבי שאול משה זילברמן אב"ד

לענות 'אמן' אף אם אין סכוי...

"ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עזרה ואנכי יצאו ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקת שרה" (יח יב-יג)

הקשה הרמב"ן (יח טו): היתכן ששרה לא האמינה לדברי המלאך?!

ובאר: שרה לא דעה שמדבר במלאכים, וכיון שחשבתם לאנשים פשוטים נחכה בלבה על דבריהם. ואמנם, השענה כלפיה היתה על כך שלא ענתה אחריהם אמן, שאף אלו אכן היו אנשים פשוטים הנה לה לומר: "אמן פו יעשה ה'".

על רבי משה פינשטיין מספר, כי שנים ספורות קודם פטירתו השתתף בשמחת ברית מילה לאחד מניניו. כאשר ברחוהו הדרשנים שיזכה להאריך ימים ולהשתתף בחתנתו של הנמול, ענה הגאון הישיב אחריהם אמן בכל לבו. והסביר כשדמעות בעיניו:

"אף כי הנני זמן וחולה, ובדרך הטבע אין לברכה זו סכוי להתקיים, עניתי אחריה אמן בכל לבי. שהלא מצינו שנתבעה שרה על שצחקת בקרבה כששמעה את הבטחת המלאך שתפקד, ואף הוכיחה הקדוש ברוך הוא על כך כנאמר (פס' ט): 'היפלא מה דבר'. וכפי שפרש הרמב"ן שאף על ברכתו של הדייט הנה עליה להשיב: 'אמן, פו יעשה ה'".

"מכאן נוכל ללמד, שאם, לדוגמה, מקיש עובר ארץ אביון על הדלת, ולאחר שפעניקים לו נדבה הוא מברך את הנותן בברכה לא הגיונית, אם לא ישיב: 'אמן, פו יעשה ה' - עלולה להתעורר עליו קפדא, שהרי לא יפלא מה דבר".

אף אני, סיס הגאון, "עונה אחר הברכה 'אמן' בכל לבי, מה גם שמשים צדקנו: יכול לבא בכל רגע..."

קונטי' מאן מלך רבון [נדפס בראש שירת 'אורות משה ח"ח] עמ' 43

באחד ממכתביו של רבי יעקב איגר לבנו רבי שלמה, מתנצל הוא על כי בחלשתו נבצר ממנו להשתתף בחתנת נכדו (בת ה'חתם סופר') מרת הינדל אשת רבי יוד צבי עהרנפלד). אולם מבקש: "תזכירו אותנו במסבת העדה בשמחתכם, לברכנו, פי יקר אצלי להתברך מפי הצבור העונה אמן".

שירת וחדושי רביא [ירושלים תשי"ז] ס' טו

ווירשוב מלשון התרגום יונתן: לאחר שבקש לוט 'שעה זעירא' כדי להתפלל, נענה ה' לבקשתו, ובשעה שהשמש יצא על הארץ נצלה העיר צער.
הערות הגר"מ בראש ספר 'פרדס יוסף ח"ב

'דין האמת' על תקף מדת הדין

"ותבט אשתו מאחרי ונתה נציב מלח" (ט כז)

במסכת ברכות (נד ב, וראה שו"ע או"ח ריח ח) נאמר כי הרוזא את אשת לוט שהיתה לנציב מלח מברך שתי ברכות: 'ברוך דין האמת' על הדין שפגעה בה, ו'ברוך זוכר את הצדיקים' על כך שלוט נצל בזכותו של אברהם, כפסוק (להלן פס' ט): "ויזכר אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה".

תמה החפץ חיים: הרי פסק השלחן ערוך (או"ח רכה ט) שכיון שברכת 'דין האמת' נתקנה בעת צער ואין לברכה על גוי שמת, ומדוע יש לברכה על אשת לוט?

ותר: אכן, אין אנו מברכים אותה על צערנו במות אשת לוט, אלא על תקף מדת הדין שהתגלתה באותה שעה, שאפילו זכות אברהם הצדיק לא עמדה לאשת לוט, והיא הפכה לנציב מלח.
שער הציון ריח כב

אין ישועה בלא תפלה

"וה' פקד את שרה כאשר אמר ויעשה ה' לשרה כאשר דבר" (כא א)

מכך נוסמכה פקידת שרה לפקידת נשות בית אבימלך, ולמדנו שכל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא יענה תחלה (ב"מ צב א). ולכך, לאחר שהתפלל אברהם על אבימלך הקדימה ונפקדה שרה (יש"י).

תמהו התוספות (ב"מ צב ב ד"ה פא"ש): הלא אברהם לא הצרך כלל להתפלל על פקידת שרה, שכן כבר הבטח על כך מפי המלאך (לעיל יח)? ולכך פרשו כי אכן אין פגנת חכמים שאברהם 'נענה תחלה' בעצם פקידת שרה, אלא על כך שילדה בקלות וללא צער, כפי שבקש על נשות אבימלך שירפאו וילדו בנחת ובנקל.

את דברי רש"י שאברהם 'נענה תחלה' בעצם פקידת שרה באר המהר"ל מפראג:

אף כאשר מבטיח ה' ישועה לאדם, לא תצא הישועה לפעל אלא באמצעות סבה שאותה מכין ה' כדי לקיים את דברו. אף כאן, לאחר שהבטיחו הקדוש ברוך הוא לאברהם על פקידת שרה, סבב שיקדים להתפלל על אבימלך, ובכך יתה היתה ההבטחה לצאת אל הפעל, שכן המתפלל על חברו נענה תחלה.

בדומה לכך פרש המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין: טבע הקדוש ברוך הוא במנהגו של עולם, שאף לאחר הבטחת הישועה, לא תוכל ההבטחה להתקיים מבלי שיתפלל האדם על כך. וכלשונו: "יתכן ששמון לאדם רב טוב, וכל שחסר לו הוא ענין התפלה, ובעת שיתפלל יזכה לכל הצפוי והמבטח לו".

חדושי אגדות למפר"ל ב"מ צב א; אור יחזקאל ח"ד עמ' קעג

בשאנו עונים 'אמן' על אחול או ברכה, אנו מבטאים את אמונתנו, כי ביד ה' למלא כל ברכה ומשאלה (על פי רמב"ן בפרשתנו יח טו).

ונאמר אמן - עונים אמן באמונה.

ברכות השחר: פקול בכונה בחברותא.

